

Eindrapport

BESCHERMDE DIERSOORTEN IN EN DIRECT ROND EEN VIERTAL RECONSTRUCTIELOCATIES AAN DE MAASOEVERZONE TE VLAARDINGEN

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

BESCHERMDE DIERSOORTEN IN EN DIRECT ROND EEN VIERTAL RECONSTRUCTIELOCATIES AAN DE MAASOEVERZONE TE VLAARDINGEN

rapportnr. 2010.1127

november 2010

In opdracht van:
RBOI-Rotterdam BV
Postbus 150
3000 AD ROTTERDAM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
E: info@adviesbureau-mertens.nl
/: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2010.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 DE HERONTWIKKELINGSLOCATIE	2
1.3 OPBOUW RAPPORT	4
2. ECOLOGIE.....	5
2.1 VLEERMUIZEN	5
2.2 BROEDVOGELS	6
2.3 RUGSTREEPPAD	6
3 METHODE.....	7
3.1 OMVANG ONDERZOEK	7
3.2 VLEERMUIZEN	7
3.3 BROEDVOGELS	7
3.4 RUGSTREEPPAD	7
4 RESULTAAT	8
4.1 VLEERMUIZEN	8
4.2 BROEDVOGELS	9
4.3 RUGSTREEPPAD	9
5 CONCLUSIE	10
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	11
BIJLAGEN	
1. EXACTE LIGGING BESTEMMINGSPLANGEBIED MET HERONTWIKKELINGSLOCATIES	
2. BEGRIPPEN	

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

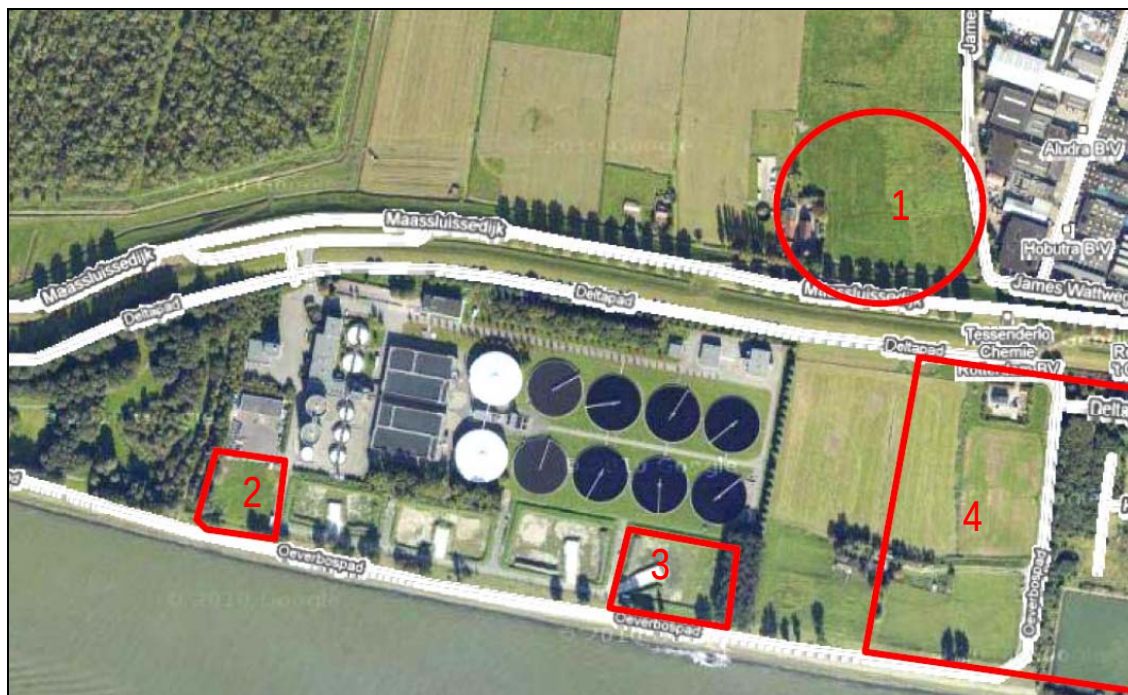
Er wordt een nieuw bestemmingsplan voorbereid voor de Maasoeverzone te Rotterdam (zie figuur 1 voor de globale ligging van het bestemmingsplangebied). Dit bestemmingsplan maakt ontwikkelingen mogelijk die op een viertal plaatsen mogelijk kunnen leiden tot knelpunten voor flora en fauna. In figuur 1 wordt de globale ligging van deze reconstructielocaties weergegeven. In bijlage 1 wordt het bestemmingsplangebied weergegeven. Het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten vormt een te onderzoeken aspect in het bestemmingsplan. Op basis van beschikbare bronnen is ingeschat dat er een kans is op het voorkomen van vleermuizen, broedvogels en rugstreeppad. Op grond hiervan heeft RBOI te Rotterdam, die het bestemmingsplan opstelt, aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen verzocht om deze soort(groep)en in beeld te brengen. Voor RBOI is het dan mogelijk om bij het op te stellen bestemmingsplan met eventueel voorkomende beschermde soorten rekening te houden en om te bepalen of er effecten gaan ontstaan. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar deze soort(groep)en.

Figuur 1. Globale ligging van het bestemmingsplangebied Maasoeverzone te Rotterdam.

1.2 De herontwikkelingslocatie

De reconstructielocaties bestaan alle uit weidegebieden die in meer of mindere mate braak liggen of reeds bouwrijp worden gemaakt. Het betreft een weiland aan de Maasluissedijk met vochtige plaatsen (1), twee braakliggende uitbreidingslocaties van de RWZI (2,3) en een gebied rond het Oeverbospad dat ten tijde van onderhavig onderzoek nagenoeg geheel bouwrijp was gemaakt (4).

Figuur 2. Globale ligging van de reconstructielocaties binnen het bestemmingsplangebied.

1. Reconstructielocatie Maassluisdijk

2. Reconstructielocatie RWZI-west

3. Reconstructielocatie RWZI-oost

4. Reconstructielocatie Oeverbospad

Figuur 3. Foto-impressie van de reconstructielocaties binnen het bestemmingsplangebied.

1.3 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over vleermuizen, broedvogels en rugstreeppad komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethoden.
- Een beschrijving van de aanwezigheid van vleermuizen, broedvogels en rugstreeppad
- De conclusie over de betekenis van het plangebied voor vleermuizen, broedvogels en rugstreeppad.

In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. ECOLOGIE

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootoorvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken dus verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of dikke bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden.

Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

2.2 Broedvogels

Broedvogels komen doorgaans overal in Nederland voor waar enige beschutting is en waar mogelijkheden zijn om te nestelen. Er zijn vogels die ieder jaar een nest bouwen om daarin te broeden. Er zijn daarnaast vogels die jaarrond een zelfde nest gebruiken om in te slapen en te broeden (bijvoorbeeld uilen) en er zijn vogels die jaarlijks terugkeren naar hun nestplaats om het nest opnieuw te gebruiken om daarin te broeden (zoals veel soorten roofvogels). De Flora- en faunawet ziet toe op de bescherming van nesten die jaarrond of jaarlijks worden gebruikt; deze zijn ook buiten het broedseizoen beschermd.

2.3 Rugstreeppad

De rugstreeppad is een amfibieënsoort die in Nederland leeft aan de rand van zijn verspreidingsgebied. De rugstreeppad komt vooral voor in midden- en West-Europa. Met name komt de soort voor in Spanje, Portugal, Frankrijk, België, Duitsland. De verspreiding van de rugstreeppad geeft al aan dat de rugstreeppad een soort is van warme en droge gebieden. Het is daarnaast een typische pionierssoort van open gebieden. In deze gebieden heeft de rugstreeppad een voorkeur voor los en zanderig bodemsubstraat. Ondanks dat de rugstreeppad in Nederland aan de rand van zijn verspreidingsgebied zit, komt hij relatief veel voor in Nederland. Gebieden waar de rugstreeppadden talrijk voor kunnen komen zijn de meeste zandgronden, opgehoogde dijken, terreinen of bewerkte terreinen alwaar hij zich gedraagt als cultuurvolger. Hoewel de rugstreeppad in Nederland een algemene verschijning is, is dit niet het geval bij onze buurlanden. Het vermoeden bestaat zelfs dat de soort daar in aantal afneemt. Het gevolg is dat de rugstreeppad is opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Dit betekent dat deze pad in Nederland zwaar beschermd is via de Flora- en faunawet.

3 METHODE

3.1 Omvang onderzoek

Ten behoeve van de inventarisatie van vleermuizen, broedvogels en rugstreeppad zijn vijf inventarisatieronden uitgevoerd op 5, 19, 23 juni, 31 augustus en 14 september 2010 met een totale omvang van ongeveer 28 uur.

3.2 Vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen en vliegroutes worden opgespoord. De inventarisatieronden op 5, 19 en 23 juni 2010 stonden in het teken van het in beeld brengen van kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen en de inventarisatieronden van 31 augustus en 14 september 2010 waren gericht op het inzichtelijk maken van balts-, paar- en foerageerplaatsen.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen voldoet aan het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2009 / 2010).

3.3 Broedvogels

Op 5, 19 en 23 juni 2010 is het gebied geïnventariseerd op nesten, sporen en territoriaal gedrag van vogels met jaarrond beschermde nesten. De nesten van deze vogels zijn namelijk ook buiten het broedseizoen beschermd (DLG-LNV, 2009).

3.4 Rugstreeppad

Het inventariseren van rugstreeppad vond plaats met behulp van een viertal methoden welke gedurende de (voor)zomer van 2010 zijn toegepast:

1. Het zoeken naar paddensnoeren (4 juni 2010).
2. Het vissen m.b.v. een schepnet om larven en adulten te vangen (19 juni 2010).
3. Het 's nachts afzoeken van wateren met een sterke lamp (23 juni 2010).
4. Het luisteren naar de koorzang van padden. De roepactiviteit werd gestimuleerd d.m.v. het afspelen van koorgeluiden (5, 19 en 23 juni 2010).

De methode voor het inventariseren van amfibieën sluit aan bij de beschreven methode door Lenders e.a. (1993) en Diepenbeek & Delft (2006).

4 RESULTAAT

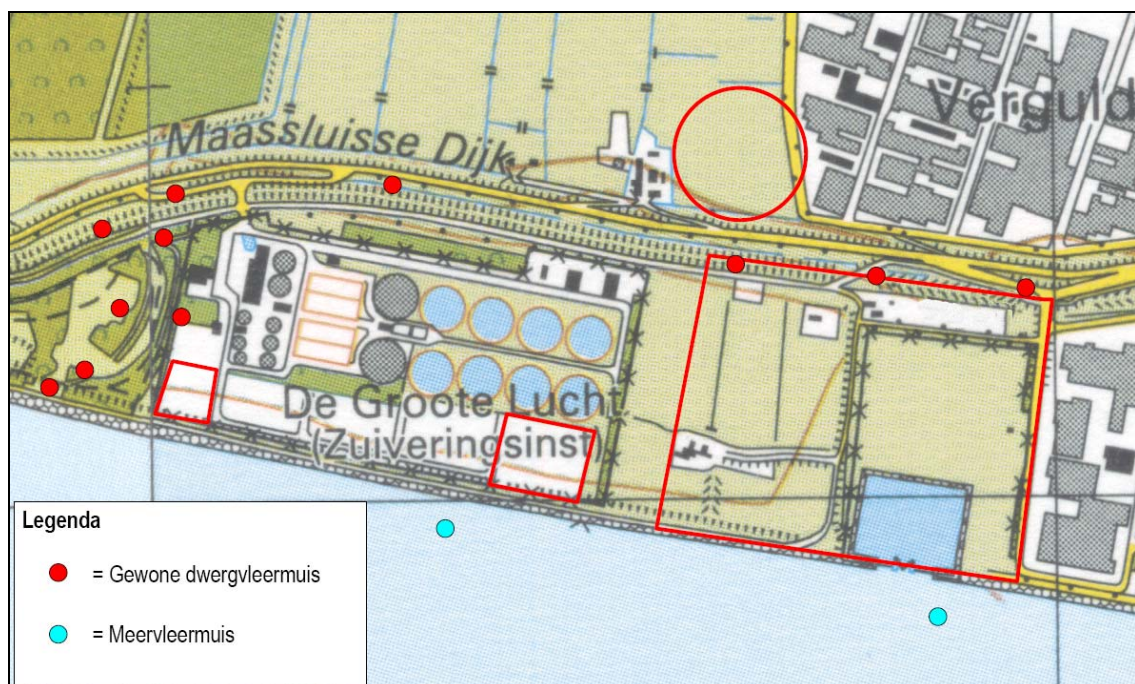
4.1 Vleermuizen

Geschiktheid

In geen van de reconstructielocaties of directe omgeving zijn bomen aangetroffen met gaten die geschikt zouden kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Binnen de reconstructielocaties ontbreekt het ook nagenoeg aan bomen. Het voorkomen van kolonies, paar- en overwinteringsplaatsen van boombewonende vleermuizen is derhalve niet aannemelijk. Tevens bevinden zich in de reconstructielocaties geen gebouwen die een functie zouden kunnen vervullen als kolonies, paar- en overwinteringsplaats van gebouwbewonende vleermuizen.

Voorzomer

Er zijn twee soorten vleermuizen vastgesteld. Het betreft de gewone dwergvleermuis en de meervleermuis die beide foeragerend werden aangetroffen. De foerageerplaatsen worden weergegeven in figuur 3.

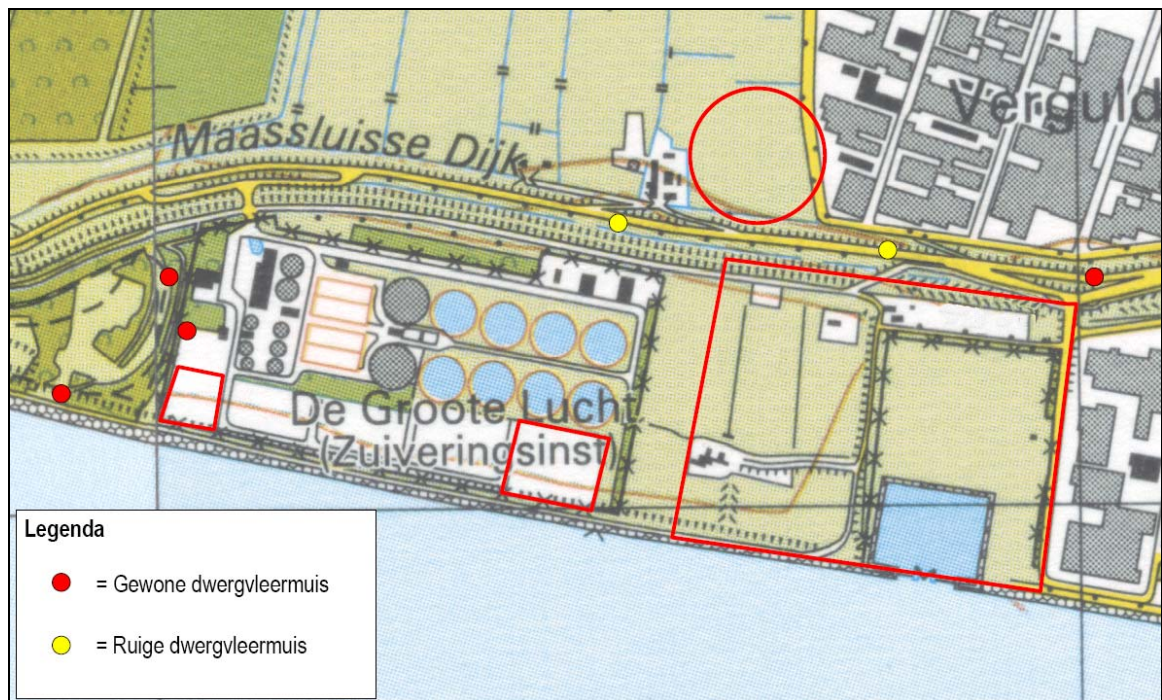

Figuur 4. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de (voor)zomer ter plaatse van en rond de vier reconstructielocaties aan de Maasoeverzone te Vlaardingen.

Gewone dwergvleermuis is voornamelijk vastgesteld nabij opgaande beplantingen als boomgroepen en opgaande vegetaties als struiken. Deze opgaande vegetaties zijn nagenoeg geheel buiten de reconstructielocaties gelegen. Meervleermuis is enkele malen foeragerend vastgesteld boven de Maas.

Herfst

In de herfst zijn gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis vastgesteld. Het betrof enkele dieren die korte of langere tijd foerageerden in of nabij de reconstructielocaties. Er zijn geen balts- of paarplaatsen aangetroffen. In figuur 5 worden de waarnemingen die zijn verricht in de herfst weergegeven.

Figuur 5. Foerageerplaatsen van vleermuizen in de herfst ter plaatse van en rond de vier reconstructielocaties aan de Maasoeverzone te Vlaardingen.

Geen van de aangetroffen vleermuissoorten (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis of meervleermuis) staat op de Rode lijst van bedreigde diersoorten van 2009.

4.2 Broedvogels

Er zijn geen vogels aangetroffen met vaste rust- en verblijfplaatsen die genoemd zijn in de aangepaste lijst van LNV (LNV, 2009). Wel werden diverse algemene broedvogels vastgesteld zoals fazant, roodborst en merel. Geen van de vastgestelde broedvogels zijn bedreigd volgens de Rode lijst van bedreigde diersoorten.

4.3 Rugstreeppad

Rugstreeppad is niet vastgesteld ter plaatse van en in de directe omgeving van de reconstructielocaties. Er zijn geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van de rugstreeppad.

5 CONCLUSIE

Ik heb de volgorde iets aangepast en een kleine toevoeging (onderstreept) gedaan: In onderhavig onderzoek is gericht geïnventariseerd door middel van veldonderzoek op het voorkomen en het terreingebruik van vleermuizen, broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en rugstreeppad. Vleermuizen zijn daadwerkelijk aangetroffen. De reconstructielocaties zijn marginaal foerageergebied voor de gewone en ruige dwergvleermuis. Meer belangrijke gebieden zijn gelegen buiten deze reconstructielocaties waar een opgaande vegetatie te vinden is van bomen en struiken. De meervleermuis foerageert buiten de reconstructielocaties boven het water. Vaste rust-, verblijfs- en voortplantingsplaatsen van vleermuizen zijn niet aangetroffen. Broedvogels zijn vastgesteld zonder vaste rust- en verblijfplaatsen en het voorkomen van rugstreeppad is niet aangetoond. Derhalve is het niet noodzakelijk een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te vragen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Diepenbeek, A., van, Delft, J. van, 2006. Het waarnemen van amfibieën en reptielen. Stichting RAVON, Nijmegen.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Lenders, H.J.R., Marijnissen, C.C.H., Felix, R.P.W.H., 1993. Waarnemen van amfibieën en reptielen in het veld. Stichting RAVON, Nijmegen, 4^e druk, 1-77.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2004. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- LNV-Dienst Regelingen, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- LNV-Dienst Regelingen, 2009. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Netwerk Groene Bureaus, 2009 / 2010. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

BIJLAGE 1. EXACTE LIGGING BESTEMMINGSPLANGEBIED MET HERONTWIKKELINGSLOCATIES

BIJLAGE 2. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis rondvliegt met sociale geluiden. Deze geluiden kunnen worden uitgezonden mede als gevolg van verandering van de bek onder invloed van hormonen.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute).
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij windrig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolokatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Vorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, maar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.
Zomerverblijfplaats	Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601